

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної роботи
Шаран В.Л.
23 грудня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософія особистості

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки
Спеціальність: 033 Філософія
Освітньо-наукова програма: «Філософія»
Статус дисципліни: вибіркова
Історичний факультет
Кафедра філософії імені професора В.Г.Скотного
Мова навчання: українська

Дані про вивчення дисципліни

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг дисципліни Кредити ЄКТС	Кількість годин						Курсова робота	Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття					Самостійна робота		Залік	Екзамен
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				
Очна	2	1	5/150	60	30			30	90		+	
Заочна	2	1	5/150	16	8			8	134		+	

Робоча програма складена на основі освітньо-наукової програми та навчального плану підготовки докторів філософії (240 кредитів ЄКТС).

Розробник:

В.С. Возняк, доктор філос. наук, професор, завідувач кафедри філософії імені професора Валерія Григоровича Скотного.

Погоджено керівником групи забезпечення спеціальності:

В.А. Бодак, доктор філософських наук, професор

Схвалено на засіданні кафедри філософії

Протокол № 14 від 20 листопада 2019 р.

Завідувач кафедри В.С.Возняк

Схвалено на засіданні науково-методичної ради історичного факультету.

Протокол № 9 від 29 листопада 2019 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету.

Протокол № 10 від 17 грудня 2019 р.

1. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у аспірантів розуміння загальних закономірностей співвідношення психогенезу, філогенезу та онтогенезу у становленні особистості, зокрема, розуміння відмінностей між методологічними проблемами психології та філософськими принципами обґрунтування змістовних, мотиваційних, трансформаційних та проєкційних визначень людини у її становленні як особистості.

При вивченні дисципліни студенти мають оволодіти такими **компетентностями**:

здатністю до рефлексивного критичного мислення, аналізу та синтезу, до усвідомлення у категоріально-концептуальному вимірі широкого кола світоглядних питань і актуальних проблем сучасності;

здатністю до оволодіння глибинними знаннями в галузі філософії та на межі предметних галузей, зокрема засвоєнням основних концепцій, розумінням теоретичних і практичних проблем, методологією історико-філософського дискурсу та сучасних парадигм у сфері філософії, оволодіння методологією, принципами та категоріями з досліджуваного наукового напрямку;

здатністю аналізувати сучасні соціально-політичні і духовні процеси та явища з позицій фундаментальних філософських принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів;

здатністю виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері філософії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з філософії та суміжних галузей.

здатністю до розуміння особливостей філософсько-антропологічних концепцій в історії людства, осмисленно-рефлексивного ставлення до образу людини у різноманітних формах його виявлення, зокрема, до кризового стану буття сучасної людини;

здатністю здійснювати науково-педагогічну діяльність у сфері філософії у закладах вищої освіти і в процесі цього випробувати нові методичні ідеї, передові навчальні технології, авторські методики викладання фахових дисциплін.

Програмні результати навчання:

концептуальні знання основних класичних та сучасних філософських концепцій та парадигм і суміжних галузей гуманітаристики та суспільних наук, методології історико-філософського дискурсу, з метою осмислення та розв'язання дослідницьких проблем;

знання основних вимірів особистості та шляхів її самовизначення;

уміння інтегрувати зміст історико-філософських та соціально-філософських ідей у контекст осмислення та розв'язання актуальних теоретичних і практичних проблем сучасності і, зокрема, українського суспільства;

уміння розробляти методологічні схеми та пізнавальні засоби, що властиві обраній філософській спеціальності, застосовувати їх для ефективного вирішення пізнавальних задач;

уміння демонструвати спеціалізовані знання в межах певної філософської проблематики, сполучати системну обізнаність з відповідною спеціальною (науково-дослідницькою) літературою;

уміння критично працювати з філософськими текстами, застосовувати різні методи їх аналізу та інтерпретації.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Філософія особистості» вивчається аспірантами після вивчення циклу навчальних дисциплін з історії філософії та філософії, психології і культури.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен

знати: особливості взаємин філософії та психології; зміст категорії «душа» у філософії; основні способи тлумачення природи особистості в історії філософської думки; специфіку

виокремлення сутності людської особистості у філософії персоналізму; зміст категорій «індивід», «людина», «особистість», «індивідуальність»; зміст понять «діяльність» та «суспільна сутність людини» для розуміння природи особистості; характер впливу відчуження на особистість та на способи її формування;

уміти: виокремлювати сутнісні виміри людського буття у світі; розкривати природу особистості у діяльнісній парадигмі розуміння людського буття; дотримуватись етичних засад науково-педагогічної діяльності та готовність реалізувати їх у процесі виконання професійних обов'язків; сприяти піднесенню рівня філософської культури у сучасному світі.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

90 – 100 (A) – оцінку «*відмінно*» аспірант отримує за виконання повного обсягу програми курсу. Аспірант має глибокі, системні знання з усього навчального курсу, повною мірою володіє термінологією, вільно орієнтується у проблемах дисципліни, творчо підходить до висвітлення змісту питань; бере активну участь в обговоренні ключових питань щодо основних принципів розуміння філософії особистості. Знає особливості взаємин психології та філософії; розуміє зміст категорії «душа» у філософії; знає основні способи тлумачення природи особистості в історії філософської думки; розуміє способи тлумачення особистості у філософії персоналізму; уміє виокремлювати сутнісні виміри людського буття у світі; уміє розкривати природу особистості у діяльнісній парадигмі розуміння людського буття; вміє розкривати зміст категорій «індивід», «людина», «особистість», «індивідуальність»; розуміє вплив відчуження на особистість та способи її формування; здатний рефлексивно ставитись до сучасних філософських та психологічних концепцій особистості.

82 – 89 (B) – оцінку «*добре*» аспірант отримує за виконання повного обсягу програми курсу. Аспірант має ґрунтовні знання з усього навчального курсу, може їх застосовувати для самостійного вирішення конкретних питань з дисципліни, добре володіє термінологією; знає особливості взаємин психології та філософії; розуміє зміст категорії «душа» у філософії; знає основні способи тлумачення природи особистості в історії філософської думки; розуміє способи тлумачення особистості у філософії персоналізму; уміє виокремлювати сутнісні виміри людського буття у світі; уміє розкривати природу особистості у діяльнісній парадигмі розуміння людського буття; вміє розкривати зміст категорій «індивід», «людина», «особистість», «індивідуальність»; розуміє вплив відчуження на особистість та на способи її формування; здатний рефлексивно ставитись до сучасних філософських та психологічних концепцій особистості. Здатний аналізувати сучасні філософські та психологічні концепції стосовно природи і способу буття особистості.

75-81 (C) – оцінку «*добре*» аспірант отримує, якщо повністю знає програмний матеріал з усього навчального курсу, володіє термінологією, орієнтується у базових проблемах дисципліни, обізнаний із специфікою окремих її напрямів, але не виявляє творчого підходу й достатньої самостійності при розгляді дискусійних питань; знає особливості взаємин психології та філософії; розуміє зміст категорії «душа» у філософії; знає основні способи тлумачення природи особистості в історії філософської думки; розуміє способи тлумачення особистості у філософії персоналізму; уміє виокремлювати сутнісні виміри людського буття у світі; уміє розкривати природу особистості у діяльнісній парадигмі розуміння людського буття; вміє розкривати зміст категорій «індивід», «людина», «особистість», «індивідуальність»; розуміє вплив відчуження на особистість та на способи її формування;

67-74 (D) – оцінку «*задовільно*» аспірант отримує, коли загалом знає програмний матеріал з навчального курсу, оперує деякими базовими термінами, має вельми загальні уявлення щодо основних принципів розуміння особистості. Орієнтується у взаєминах психології та філософії; розуміє зміст категорії «душа» у філософії; достатньо обізнаний з основними способами тлумачення природи особистості в історії філософської думки; уміє виокремлювати певні виміри людського буття у світі; обізнаний з розкриттям природи особистості у діяльнісній парадигмі розуміння людського буття; певним чином здатний

співвідносити категорії «індивід», «людина», «особистість», «індивідуальність»; розуміє вплив відчуження на особистість та на способи її формування.

60-66 (E) – оцінку «задовільно» аспірант отримує, якщо орієнтується в основних питаннях навчального курсу, але його знання про дисципліну мають загальний поверховий характер. Достатній понятійний апарат не сформовано, наявні значні прогалини в теоретичній підготовці, знання ключових проблем щодо розуміння особистості та процесу її формування хиткі і неповні. Задовільно орієнтується у сучасній філософській, психологічній та педагогічній літературі, яка торкається проблем розуміння буття особистості.

35-59 (FX) – оцінку «незадовільно» аспірант отримує, коли має фрагментарні знання щодо специфіки способу буття особистості, не володіє термінологією, не вміє послідовно викласти програмний матеріал. Уявлення про окремі напрями дисципліни не сформовані. Студент не орієнтується у наявній літературі з курсу.

0-34 (F) – оцінку «незадовільно» аспірант отримує, коли не працював в аудиторії з викладачем або самостійно, що не дозволяє виявити рівень його знань, вмінь та навичок. Оцінювання досягнутих успіхів за семестр проводиться в системі оцінювання університету, після чого переводиться в національну шкалу оцінювання та шкалу ECTS.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль реалізується у формі оцінювання виступів на семінарських заняттях та якості конспекту джерел, опитування на усному заліку.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Філософія та психологія: проблеми взаємостосунків

Актуальність проблеми стосунків філософії та психології. Історія виникнення психології як окремої галузі знання. Психологія як наука про душу. Зміст категорії «душа» у філософії. Методологія філософії та методології психології у тлумаченні природи душі. «Психологія з науки про душу перетворилась на науку про її відсутність» (В.О. Ключевський). Сучасний стан психологічної науки та її стосунки із філософськими методологіями. Видатні діячі психології ХХ століття. Їх внесок у розуміння природи особистості.

Розділ 2. Проблематика особистості в історії класичної філософії

Чи був стародавній грек особистістю? Термін «особа», «особистість» у старогрецькій мові. Роль християнства в усвідомленні особистості та її природи. Христос: поєднання божественного та людського (Халкідонський догмат). Середньовічна філософія про особистість. Проблематика особистості у філософії доби Відродження. Філософія Нового часу про особистість. Проблема особистості у німецькій класичній філософії.

Розділ 3. Проблематика особистості у посткласичній філософії

Внесок марксистської філософії к розуміння природи особистості. Значення концептів «діяльність» та «суспільна сутність людини» для розуміння природи особистості. Проблема особистості у філософії персоналізму (М.О. Берляев, Е. Муньє).

Розділ 4. Сутнісні виміри людського буття в світі

Питання про місце людини та її буття в універсумі. Місце суспільно-історичної форми саморуху світової матерії у субординації форм матеріального руху. Роль чуттєво-практичної діяльності у процесі становлення людини та її способу буття. Системна відмінність людини від тварини. Спілкувальність як атрибутивна риса людського способу існування у світі. Упредметнення та розпредметнення. Свідомість, її походження, природа та місце у способі існування людини. Свідомість як спільна вістка, со-вість (рос. – сознание).

Розділ 5. Проблема природи особистості у діяльнісній парадигмі розуміння людського буття

Сутність діяльнісної (культурно-історичної парадигми). Внесок Л.С. Виготського та О.М. Леонтьєва у розуміння сутності особистості. Евальд Васильович Ільєнков про сутність особистості. Критика натуралістичних а соціологізаторських способів тлумачення природи особистості. Критика формули про «біосоціальну» природу особистості. Проблема геніальності та таланту: критика уявлень про «вродженість» людських здатностей та «таланту». Культурно-історична (діяльнісна) парадигма як спосіб дійсного розкриття способу буття та природи людської особистості.

Розділ 6. Що перетворює індивіда на особистість?

Проблематика людського буття крізь діалектику категорій всезагального, особливого та одиничного. Відмінність конкретно-всезагального від абстрактно-загального. Категорії «індивід», «людина», «особистість», «індивідуальність». Різні варіанти тлумачення такого співвідношення. Власне діалектичний (теоретичний) спосіб розуміння цієї діалектики.

Розділ 7. Особистість у відчуженому суспільстві

Сутність та виміри історичного феномену відчуження. Вплив відчуження на особистість та способи її формування. Гонитва за «успіхом», «успішністю» та «самореалізацією» як вияв відчуження у саморухові особистості в межах відчуженого соціуму. Прояви відчуження в освітньому процесі. Способи подолання відчуження в особистісному бутті та у межах освітніх реалій.

Перелік семінарських занять

1. Аналіз праці Е.В. Ільєнкова «Що ж таке особистість?».
2. Проблема особистості у працях Миколи Бердяєва.
3. «Вроджене» і «набуте» як псевдопоняття стосовно формування особистості.
4. Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність».
5. Відчуження та особистість.

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студента з дисципліни передбачає опрацювання теоретичного матеріалу, конспектування джерел, вказаних викладачем.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

Поточна успішність				Залік
Відповіді на семінарських заняттях	Конспект джерел	Письмова контрольна робота	Усна співбесіда	
40	20	20	20	100

Оцінювання знань аспірантів на семінарських заняттях здійснюється за чотирибальною шкалою ("2", "3", "4", "5"). В кінці семестру на основі оцінок визначається середній бал за формулою: $\frac{A}{n}$, де А – сума усіх поточних оцінок за чотирибальною шкалою, набраних

на семінарських заняттях (включаючи оцінки "2"), n – кількість цих оцінок. Якщо середня оцінка за семінарські заняття менша за 2,5, то кількість балів, які отримав аспірант на підставі оцінок за семінарські заняття, дорівнює нулю. Обов'язковий мінімум виступів аспіранта на семінарських заняттях – 2.

На усному залку аспірант повинен відповісти на три питання.

Співбесіда на заліку талоном №2 и К проводиться усно за загальним списком питань для заліку, аспірант має відповісти на три питання.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Абульханова К. А. О субъекте психической деятельности: Методологические проблемы психологии / К. А. Абульханова. – М. : Наука, 1973. – 276 с.
2. Асмолов А. Г. Личность как предмет психологического исследования / А. Г. Асмолов. – М. : Наука, 1984. – 378 с.
3. Асмолов А. Г. Психология личности. Принципы общепсихологического анализа / А. Г. Асмолов. – М. : М. : Смысл, 2001. – 416 с.
4. Васильев В. В. История философской психологии: Зап. Европа – XVIII в. / В. В. Васильев. – Калининград, : б/и, 2003. 256 с.
5. Василюк Ф. Е. Психология переживания / Ф. Е. Василюк. – М. : Изд-во МГУ, 1984. – 200 с.
6. Витгенштейн Л. Заметки о философии психологии: Философия : Т. 1 ; [Пер. с нем. Латушкин С. Д.]. – М. : Дом интеллектуальной книги, 2001. – 192 с.
7. Возняк В.С. О «врождённом», «натуре» и «культуре» (размышления вместе с Э.В. Ильенковым и Л.С. Выготским) / В.С. Возняк // Философия Э.В. Ильенкова и современная психология. Сборник научных трудов. / Под общей ред. д.ф.н. Г.В. Лобастова, д.ф.н. Мареевой, д.ф.н. Н.В. Гусевой. - Усть-Каменогорск, 2018. – С. 71-78
8. Возняк В. С. Теоретическая несостоятельность взглядов на «врожденность» человеческих способностей / В. С. Возняк // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2017. – № 13-14 (362-363). – С. 43-49
9. Возняк В.С. О натуре и культуре (размышления вместе с Л.С. Выготским) // Вестник РГГУ. Научный журнал. Серия «Психология. Педагогика. Образование». – 2017. – № 2 (8). – М. : Изд- во Российского государственного гуманитарного университета, 2017. – С. 52-69
10. Возняк В.С. Информационные технологии, адаптивная педагогика и образовательный процесс / В.С. Возняк // Вестник Казахстанско-Американского Свободного Университета. Научный журнал. 5 выпуск: вопросы психологии. Личность, образование, общество. – Усть-Каменогорск, 2016. – С. 77-91
11. Возняк В.С. О «врождённом», «приобретённом» и «социологизаторстве» // Вестник Казахстанско-Американского Свободного Университета. Научный журнал. 1 выпуск: педагогика и образовательные технологии. – Усть-Каменогорск, 2016. – С. 25-33
12. Возняк В.С. «Врожденное» и «приобретенное» как гипостазированные абстракции // Філософські пошуки, вип. 1 (4) / 2016: Проблеми, ідеї і персоналії: культурно-історичний контекст – Львів : Ліга-Прес, 2015. – С. 155-164.
13. Выготский Л. С. Психология развития человека / Л. С. Выготский. – М. : Изд-во Смысл; Эксмо, 2005. – 1136 с.
14. Зинченко В. П. Методология или «охранная грамота»? / В. П. Зинченко // Вопросы психологии. – 1997. – N 3. –С. 129-131.
15. Зинченко В. П. Размышления о душе и ее воспитании / В. П. Зинченко // Вопросы философии. – 2002. – №№ 2, 3.
16. Леонтьев А. Н. Философия психологии / А. Н. Леонтьев / Под ред. А.А. Леонтьева, Д.А. Леонтьева. – М. : Изд-во Моск. Ун-та, 1994. – 228 с.
17. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М. : Изд-во Моск. Ун-та, 1977. – 389 с.
18. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б. Ф. Ломов. – М. : Наука, 1984. – 444 с.
19. Лурия А. Р. Идея системности в современной психологии // Системная организация физиологических функций. — М.: Наука, - 1969.

20. Мазилев В. А. Теория и метод в психологии: Период становления психологии как самостоятельной науки Монография / В. А. Мазилев. – Ярославль : МАПН, 1998. 359 с.
21. Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844 року / К. Маркс // Твори : перевид. з 2-го рос. / К. Маркс, Ф. Енгельс. – К. : –Політвидав України, 1980. – Т. 42. – С. 39–159.
22. Маслоу А. Дальние пределы человеческой психики / А. Маслоу. – СПб. : Питер, - 2017. – 448 с.
23. Михайлов Ф. Т. Перспективы гуманитаризации образования // Михайлов Ф. Т. Избранное / Ф. Т. Михайлов. – М. : Индрик, 2001. – С. 403–451.
24. Михайлов Ф. Т. Философия образования: ее возможности и перспективы // Михайлов Ф. Т. Избранное / Ф. Т. Михайлов. – М. : Индрик, 2001. – С. 452–512.
25. Михайлов Ф. Т. Самоопределение культуры. Философский поиск / Ф. Т. Михайлов. – М. : Индрик, 2003. – 272 с.
26. Наторп Пауль. Философия как основа педагогики / Пауль Наторп // Избранные работы / Пауль Наторп. – М. : Изд. дом “Территория будущего”, 2006. – С. 295–383. – (Университетская библиотека Александра Погорельского).
27. Педагогика сотрудничества (Отчет о встрече учителей-экспериментаторов) [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.ug.ru/issues/?action=topic&toid=3801>
28. Педагогический поиск. – М. : Педагогика, 1989. – 560 с.
29. Проблема человека в западной философии. – М. Прогресс, 1988.
30. Психология и новые идеалы научности: материалы «круглого стола» // Вопросы философии. – 1993. – № 5. С. 3–42.
31. Робинсон Д. Н. Интеллектуальная история психологии ; [пер. с англ. М. К. Тимофеева] / Д. Н. Робинсон. – М. : Ин-т философии, теологии и истории им. Св. Фомы, 2005. – 590 с.
32. Рибалка В. В. Методологічні питання наукової психології (Досвід особистісно-центрированої систематизації категоріально-поняттєвого апарату): Навч.-метод. посіб. / В. В. Рибалка. – К. : Ніка-Центр, 2003. – 204 с.
33. Хомская Е. Д. О методологических проблемах современной психологии Е. Д. Хомская // Вопросы психологии. – 1997. – № 3. – С. 112–125.
34. Чуприкова НИ. Какой должна быть сегодня научная психология? // Вопросы психологии. - 1997. - № 3. - С. 126– 27.
35. Чуприкова Н.И. Психика и предмет психологии в свете достижений современной нейронауки // Вопр. психол. - 2004. - № 2. - С. 104–118.

Додаткові джерела:

1. Босенко В. А. Воспитать воспитателя / В. А. Босенко. – К. : Либидь, 1990. – 322 с.
2. Маркузе Г. Одномерный человек / Габриель Маркузе. – М. : REFI book, 1994. – 341 с.
3. Мяло К. Космогонические образы мира: между Западом и Востоком / К. Мяло // Культура, человек и картина мира. – М.: Наука, 1987. – С.227–252.
4. Проблема человека в западной философии. – М. : Прогресс, 1988. – 552 с.
5. Самосознание европейской культуры XX столетия / Состав. Р.А. Гальцева. – М. : Политиздат, 1991. – 366 с.
6. Фромм Э. Бегство от свободы / Э. Фромм. – М. : Прогресс, 1990. – 271 с.
7. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности / Э. Фромм. – М. : ООО АСТЛТД, 1998. – 672 с.

Інтернет ресурси

- www.ehu-international.org/ – Центр досліджень Європейського гуманітарного університету.
- www.lib.com.ua/ – електронна бібліотека (Україна)
- [http:// www.eu.spb.ru](http://www.eu.spb.ru) – Європейський університет в Санкт-Петербурзі.

- [http:// www.rsl.ru/](http://www.rsl.ru/) – Російська державна бібліотека. Каталоги. Дисертації з 1995. Книги з 1994.
- <http://alledu.eup.ru/> – Безкоштовна електронна бібліотека (монографії, дисертації, книги, статті, повини і аналітика, конспекти лекцій, реферати, підручники). Тематика: історія, філософія, психологія.
- <http://elibrary.ru/defaultx.asp> – наукова електронна бібліотека.
- <http://filosof.historic.ru/> – «Електронна бібліотека з філософії».
- <http://www.ieras.ru/> – Інститут Європи РАН.
- <http://www.rfh.ru/> – Російський гуманітарний науковий фонд.
- <http://www.ruthenia.ru/logos/> – філософсько-літературний журнал «Логос».
- <http://www.shpl.ru/> – Державна публічна історична бібліотека Росії.